

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การคลอดเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้น เมื่อการตั้งครรภ์นับได้ 40 สัปดาห์ และจะมีการหดตัวของมดลูกเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะทำให้ทารก, รก และน้ำคร่ำถูกผลักดันออกมาจากโพรงมดลูก

การคลอดปกติมีอยู่ด้วยกัน 3 ระยะ ระยะที่หนึ่ง เป็นระยะที่ปากมดลูกขยาย ระยะที่สอง เป็นระยะเด็กคลอด และระยะที่สามซึ่งเป็นระยะสุดท้ายคือระยะรกคลอด สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งที่ระยะที่หนึ่ง ทั้งนี้เพราะการคลอดทั้งสามระยะนี้จะดำเนินต่อเนื่องกันไป หากระยะที่หนึ่งดำเนินไปควยดีก็จะทำให้ ระยะที่สอง และระยะที่สาม ดำเนินไปควยดีควยแต่ในทางตรงกันข้ามหากมีความผิดปกติในระยะที่หนึ่ง ก็จะทำให้เกิดความผิดปกติในระยะที่สองและระยะที่สาม ตามมาได้อย่างแน่นอน นอกจากนี้การคลอดระยะที่หนึ่งยังเป็นระยะที่ยาวนานที่สุด คือเฉลี่ยประมาณ 12 ชั่วโมง¹ ซึ่งระยะนี้จะสิ้นสุดลงได้ซาหรือเร็วขึ้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาการขยายตัวของปากมดลูก และการขยายตัวของปากมดลูกนี้มีสาเหตุที่สำคัญที่สุดคือ การหดตัวของกล้ามเนื้อมดลูก² ปรากฏว่าการหดตัวที่ปกติจะเกิดขึ้นเป็นระยะๆ สลับกับการคลายตัวของกล้ามเนื้อมดลูก เพราะฉะนั้นหากมีสาเหตุใดก็ตาม ที่ทำให้การหดตัวของกล้ามเนื้อเปลี่ยนแปลงไป เช่น หดตัวน้อย หรือหดตัวรุนแรงเกินไป หรือไม่มีการคลาย-

¹ Bookmiller and Bowen, Textbook of Obstetrics and Obstetric Nursing, 5 th ed. (Mexico : W.B. Saunders Co., 1967), p. 158.

² วราวุธ สุมาวงศ์, คู่มือการปากครรภ์และการคลอด, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 166.

ตัวสลัดกัน ย่อมจะทำให้การขยายตัวของปากมดลูกไม่ดำเนินไปตามปกติ ก็จะทำให้มีปัญห
ในการคลอดตามมาได้

สำหรับสาเหตุที่ทำให้การหดตัวเป็นไปตามปกติหรือไม่แน่นอนอาจมีได้ทั้งด้านร่างกาย
และด้านจิตใจของผู้ตั้งครรภ์ สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะมุ่ง เน้นด้านความผิดปกติที่สืบ
เนื่องมาจากจิตใจ เป็นสาเหตุเบื้องต้น ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันนี้วิชาการด้านสูติศาสตร์ได้
ก้าวหน้าไปมาก จึงไม่เป็นปัญหายุ่งยากสำหรับการแก้ไขหรือป้องกันความผิดปกติด้านร่างกาย
แต่ทางด้านจิตใจนั้น ยังกล่าวได้ไม่เต็มที่จะไม่มีปัญหาทั้งนี้เพราะเป็นส่วนที่สังเกตได้ยาก
และเมื่อประกอบกับความไม่สมคูลย์ ในอัตราส่วนของผู้รับบริการกับผู้ให้บริการทางสุขภาพ
ก็อาจทำให้มองข้ามปัญหาด้านจิตใจไปได้

ปัญหาด้านจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคลอดระยะที่หนึ่ง มากอย่างหนึ่งก็คือ การที่หญิง
ตั้งครรภ์มีความเครียด ทั้งนี้เพราะเมื่อมีความเครียดเกิดขึ้น จะเกิดภาวะการเตรียมพร้อม
ในร่างกาย คือเกิดภาวะสู้ (Fight) และหนี (Flight) ภาวะดังกล่าวนี้จะมีส่วน
สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในร่างกายทุกระบบ¹ เช่น การหายใจเร็วขึ้น, การที่มีความ
ดันโลหิตสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนภายในร่างกาย ตลอดจนมีการหดตัวของ
กล้ามเนื้อมดลูกเพิ่มขึ้น ทำให้มีผลต่อการขยายตัวของปากมดลูก กล่าวโดยสรุปได้ว่าหาก
เกิดความเครียดในระดับสูงและไม่สามารถควบคุมได้ จะทำให้การคลอดเกิดผิดปกติขึ้นได้
แน่นอน

เพราะฉะนั้นจึง เป็นหน้าที่ของพยาบาลสูติกรรม ที่จะต้องศึกษาให้ทราบว่า หญิงตั้ง
ครรภ์ที่อยู่ในความดูแลของตนมีความเครียดเกิดขึ้นหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสาเหตุ
มาจากอะไรบางอย่าง อันจะนำไปสู่การป้องกันหรือลดความเครียดให้น้อยลง เพื่อให้การคลอด

¹ J. Macdonald Wallace, "Living with Stress," Nursing Time

ดำเนินไปอย่างปกตินั่นเอง

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นพยาบาลสูติกรรมคนหนึ่ง ได้มุ่งศึกษาถึงสาเหตุต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความเครียดในหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งมีแนวทฤษฎีสนับสนุนว่า สาเหตุของความเครียดนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่าง ร่างกาย, จิตใจ และสังคม ดังที่แพทย์หญิงสุพัฒนาและคนอื่น ๆ¹ ได้กล่าวว่า ความเครียดมีสาเหตุรวมกัน 3 ประการที่สำคัญคือ

1. ความตึงเครียดด้านร่างกาย (Biological Stress) เช่น มีความเจ็บปวด มีการสูญเสีย น้ำ เลือด มี การเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน ฯลฯ
2. ความตึงเครียดด้านจิตใจ (Psychological Stress) เช่น มีความหวาดกลัวต่าง ๆ มีความขัดแย้ง มีความวิตกกังวลเกิดขึ้นในความคิด ความรู้สึกของตน เป็นต้น
3. ความตึงเครียดทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม (Environmental Stress) ชนิดนี้มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากสภาพสังคม หรือสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของตน หน้าที่การงาน, การศึกษา ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เพราะฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้ก็จะคำนึงถึงสาเหตุพื้นฐาน 3 ประการข้างต้น โดยนำมาสัมพันธ์กับภาวะของการคลอดระยะที่หนึ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ ลักษณะครอบครัว, ความรู้สึกเกี่ยวกับการคลอด ความรู้สึกด้านสุขภาพ ตลอดจนปัญหาจากการที่ทองมานอนรอคลอดในโรงพยาบาล โดยวิธีการสอบถามความรู้สึกของหญิงตั้งครรภ์ที่มารอคลอด และกำลังอยู่ในระยะที่หนึ่ง ของการคลอด ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของความเครียด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพยาบาลเป็นอย่างมาก เพราะการทราบถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง จะนำไปสู่การวางแผนการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพต่อไป

¹ สุพัฒนา เชาชาติวงศ์และคนอื่น ๆ , ตำราจิตเวชศาสตร์ของสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2520), หน้า 439 - 441.

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงความเครียดที่เกิดขึ้นในหญิงตั้งครรภ์ในระยะที่หนึ่งของการคลอด ซึ่งรับไว้รอลคลอดในโรงพยาบาล โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของความเครียดที่เกิดขึ้นกับหญิงตั้งครรภ์ในระยะที่หนึ่งของการคลอด
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดที่เกิดขึ้นกับหญิงตั้งครรภ์, ครรภ์แรก และครรภ์หลัง
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ เช่น การศึกษา, อาชีพ, เศรษฐกิจ, ลักษณะของครอบครัว และภูมิสำเนา

ปัญหาของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้คำนึงถึงรากฐานของปัญหาดังต่อไปนี้

1. หญิงตั้งครรภ์ ครรภ์แรก และครรภ์หลัง มีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่
2. หญิงตั้งครรภ์ที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่
3. หญิงตั้งครรภ์ที่มีภูมิสำเนาต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่
4. หญิงตั้งครรภ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่
5. หญิงตั้งครรภ์ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่
6. หญิงตั้งครรภ์ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกันหรือไม่

สมมุติฐานของการวิจัย

จากปัญหาของการวิจัยดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้ตั้งสมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. หญิงตั้งครรภ์ ครรภ์แรกมีความเครียดสูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ ครรภ์หลัง
2. หญิงตั้งครรภ์ที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกัน
3. หญิงตั้งครรภ์ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกัน
4. หญิงตั้งครรภ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกัน
5. หญิงตั้งครรภ์ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกัน
6. หญิงตั้งครรภ์ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน จะมีความเครียดแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ในระยะที่หนึ่งของการคลอด โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เลือกจากหญิงที่เข้มาารอการคลอดอยู่ ณ แผนกสูติกรรมของโรงพยาบาลราชวิถี โดยเลือกเฉพาะรายที่กำลังอยู่ในระยะต้นของระยะที่หนึ่งของการคลอด (Early Phase of the First Stage of Labour)

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

ก. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นครั้งนี้จะครอบคลุมถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาล และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหญิงตั้งครรภ์ คือ เศรษฐกิจ, ครอบครัว, สุขภาพ, การคลอด ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับบุตรของตนด้วย

ข. แบบสอบถามซึ่งหาความตรง และความเที่ยงแล้ว จะสามารถวัดความรู้สึกของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์เหล่านั้นได้

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเพียงอย่างเดียว คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของหญิงตั้งครรภ์ที่กำลังรอคลอด มิได้ใช้เครื่องมือวัดความเครียดโดยเฉพาะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เมื่อการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นลง ผู้ศึกษาวิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อจะได้ทราบถึงระดับความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ ครรภ์แรกและครรภ์-หลัง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ระยะก่อนตั้งครรภ์, ขณะตั้งครรภ์, ระยะรอคลอด, ระยะคลอด และระยะหลังคลอด เพื่อให้สามารถป้องกันหรือช่วยลดความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ลงได้ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การคลอดเป็นไปอย่างปกติ มีความปลอดภัยทั้งมารดาและทารก
3. เพื่อส่งเสริมให้ทารกที่คลอดออกมามีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
4. ประโยชน์ในทางการศึกษาพยาบาล คือจะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในวิชาการพยาบาลสูติกรรมให้เข้าใจถึงสาเหตุ ตลอดจนวิธีที่จะช่วยลดความเครียดในหญิงตั้งครรภ์
5. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

ความเครียด

หมายถึงภาวะที่เกิดความไม่สมดุลขึ้นในร่างกาย ต้องมีการปรับตัว เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น ไม่สบายใจ วิตกกังวล หรือเกิดความกลัว อันมีสาเหตุมาจาก เศรษฐกิจ ครอบครัว บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และความคิดคำนึงเกี่ยวกับการคลอด ตลอดจนสุขภาพทั้งของตนเองและของบุตร

การคลอด

หมายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อมดลูกมีการหดตัวเป็นระยะๆ เพื่อผลักดัน เด็ก รก และน้ำคร่ำออกจากโพรงมดลูกมาสู่ภายนอก เมื่อมีการตั้งครรภ์ได้ 40 สัปดาห์ หรือ อนุโลมให้นับได้มากน้อยกว่านี้ 2 สัปดาห์ นั่นคือ จะถือเป็นการคลอดปกติต่อเมื่อการตั้งครรภ์ ครั้งนั้นสิ้นสุดลงในเวลา 38 สัปดาห์ ถึง 42 สัปดาห์ เท่านั้น หากมีการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ในระยะเวลาสั้นกว่าหรือมากกว่า 38 - 42 สัปดาห์ จะถือเป็นการแท้ง การคลอดก่อนกำหนด หรืออาจเป็นการคลอดเกินกำหนดไป

ระยะที่หนึ่งของการคลอด (The First Stage of Labour)

หมายถึงระยะที่มีการขยายของปากมดลูก นับตั้งแต่แม่เริ่มเจ็บท้องจริง ปากมดลูกเริ่มเปิด จนกระทั่ง ปากมดลูกเปิดหมด เฉลี่ยประมาณ 12 ชั่วโมง และสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ระยะคือ

1. ระยะต้นของระยะที่หนึ่งของการคลอด (The Early Phase of the First Stage of Labour) เป็นระยะเริ่มต้นของระยะที่หนึ่ง นับตั้งแต่ปากมดลูกเริ่มเปิดจนกระทั่งเปิดได้ 5 เซนติเมตร
2. ระยะหลังของระยะที่หนึ่งของการคลอด (The Active Phase of the First Stage of Labour) เป็นระยะที่มดลูกมีการหดตัวถี่ จะมีอาการเจ็บครรภ์มากขึ้น นับตั้งแต่ปากมดลูกเปิด 5 เซนติเมตร จนกระทั่งเปิดหมด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย